

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi väestötietolain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan lisättäviksi väestötietolakiin säännökset Väestörekisterikeskuksen tarjoamasta tietojenkäsittelypalvelusta. Uudessa palvelussa olisi mahdollista järjestää muuhun tietojärjestelmään kuin väestötietojärjestelmään sisältyvien henkilö- ja rakennustietojen ylläpito teknisesti väestötietojärjestelmän yhteydessä. Tietojenkäsittelypalvelua tarjottaisiin ensisijaisesti evankelis-luterilaiselle kirkolle, ortodoksiselle kirkkokunnalle ja rekisteröidyille uskonnollisille yhdyskunnille, mutta sitä voitaisiin tarjota myös viranomaisille, julkisoikeudellisille yhteisöille ja julkista hallintotehtävää hoitaville yhteisöille. Tietojenkäsittelypalvelua voitaisiin antaa sellaisten tietojen ylläpitämiseksi, joiden käsittelyyn palvelun saajalla olisi lain mukaan oikeus ja jotka liittyvät väestötieto-

järjestelmään merkittyy henkilöön tai rakennukseen.

Ulkomaalaisia koskevien tietojen rekisteröintiin liittyviä säännöksiä ehdotetaan muutettaviksi siten, että tilapäisesti Suomessa asuva ulkomaalainen voisi jättää rekisteröinti-ilmoituksen väestötietojärjestelmää varten maistraatin ohella verotoimistolle. Ilmoituksia voisivat ottaa vastaan sopimuksen perusteella myös Kansaneläkelaitoksen toimistot. Ilmoitukset toimitettaisiin edelleen ulkomaalaisen asuinkunnan maistraatille, joka päättäisi ulkomaalaisen tietojen rekisteröinnistä väestötietojärjestelmään ja henkilötunnuksen antamisesta kuten nykyisin.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan viimeistään 1 päivänä huhtikuuta 2005.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYSLUETTELO	2
YLEISPERUSTELUT	3
1. Nykytila	3
1.1. Lainsäädäntö ja käytäntö	3
Väestötietojärjestelmä	3
Kirkollisia toimituksia koskevat tiedot	4
Ulkomaalaisen rekisteröinti	4
1.2. Nykytilan arviointi	5
Kirkollisia toimituksia koskevat tiedot	5
Ulkomaalaisen rekisteröinti	6
2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset	6
Tietojenkäsittelypalvelut	6
Ulkomaalaisen rekisteröinti-ilmoitusten vastaanottaminen muualla kuin asuin-	
kunnan maistraatissa	7
3. Esityksen vaikutukset.....	8
3.1. Taloudelliset vaikutukset.....	8
3.2. Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	8
3.3. Yhteiskunnalliset vaikutukset	9
4. Asian valmistelu.....	9
4.1. Valmisteluvaiheet ja -aineisto.....	9
4.2. Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen	10
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	12
1. Lakiehdotuksen perustelut	12
2. Tarkemmat säännökset ja määräykset	15
3. Voimaantulo.....	16
4. Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	16
LAKIEHDOTUS	17
väestötietolain muuttamisesta	17

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

1.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Väestötietojärjestelmä

Väestötietojärjestelmä on yhteiskunnan keskeinen perusrekisteri, josta säädetään väestötietolaissa (507/1993) ja -asetuksessa (886/1993). Laki ja asetus tulivat voimaan 1 päivänä marraskuuta 1993. Väestötietojärjestelmä on automaattisen tietojenkäsittelyn avulla pidettävä yhtenäinen tietojärjestelmä, johon talletetaan väestötietolain 4 §:ssä säädettyjä tietoja Suomen kansalaisista sekä Suomessa asuvista ulkomaan kansalaisista. Väestötietojärjestelmään talletetaan tietoja myös kiinteistöistä, rakennuksista ja huoneistoista. Vastuu väestötietojärjestelmän ylläpitämisestä on maistraateilla ja Väestörekisterikeskuksella.

Väestötietojärjestelmän tietoja hyödynnetään laajalti eri viranomaistoiminnassa ja muussakin yhteiskunnan toiminnassa. Väestötietolain 3 §:n 2 momentin mukaan väestötietojärjestelmän tiedot on tarkoitettu käytettäväksi tuomioistuinmenettelyssä, hallinnollisissa päätöksenteossa, tieteellisessä tutkimuksessa, tilastojen laatimisessa, asiakasrekisterien ajantasallapidossa, mielipide- ja markkinatutkimuksessa, suoramarkkinoinnissa sekä muussa osoitepalvelussa. Viranomaisen tai lakisääteistä tehtävää hoitavien yhteisöjen oikeus tietojen saantiin väestötietojärjestelmästä voi perustua väestötietolakiin tai yhteisöä koskevaan erityislainsäädäntöön.

Väestötietojärjestelmän tietoja luovutetaan yhteiskunnan käyttöön monin eri tavoin. Esimerkiksi asiakasrekisterien päivityspalvelussa asiakkaan oman rekisterin tietoja päivitetään muuttuneiden tietojen osalta säännöllisesti ennalta sovituin väliajoin tai kertaluonteisesti. Kyselypalvelussa voi hakea, katsella ja tulostaa yksittäisiä väestötietojärjestelmän tietoja. Automaattisessa kysely-yhteydessä asiakkaan sovellus hakee tarvittavat tiedot väestötietojärjestelmästä asiakkaan omaan järjestelmään. Otanta- ja poimintapalvelussa haetaan erilaisin poimintaperustein ja otantamenetelmin tietoja väestötietojärjestelmästä

ja toimitetaan asiakkaalle. Osoitepalvelussa luovutetaan henkilön osoite puhelimitse tai verkon välityksellä. Viranomaiskäyttöä varten on lisäksi palvelupuhelin, josta viranomainen voi hankkia kansalaisten henkilötietoja yksittäistapauksittain. Tietojen luovutus väestötietojärjestelmästä perustuu Väestörekisterikeskuksen tai maistraatin tekemään päätökseen eli tietolupa. Väestötietolain 32 §:n mukaan tietojen luovuttamisesta on tehtävä kirjallinen päätös, jollei luovutus koske tilasto- tai lukumäärätietoja taikka yksittäin luovutettuja tietoja.

Yleiset säännökset Väestörekisterikeskuksen ja maistraattien tehtävistä sisältyvät rekisterihallintolakiin (166/1996). Lain 1 §:n mukaan rekisterihallinnolle kuuluu rekisterinpitotehtäviä ja palvelutehtäviä siten kuin niistä erikseen säädetään. Rekisterihallintolain 2 §:n mukaan väestökirjanpidon keskusviranomaisena on Väestörekisterikeskus. Väestörekisterikeskus hoitaa lisäksi valtionhallinnon sähköisen henkilökortin ja varmennetun sähköisen asioinnin palveluja. Muista Väestörekisterikeskuksen tehtävistä säädetään erikseen. Rekisterihallintolain 3 §:n mukaan väestökirjanpidon sekä muun rekisterihallinnon paikallisviranomaisina, sen mukaan kuin erikseen säädetään, ovat maistraatit. Ahvenanmaan maakunnassa rekisterihallintolaissa tarkoitettun rekisterihallinnon paikallisviranomaisen tehtäviä hoitaa lääninhallitus.

Väestörekisterikeskuksen ja maistraattien väestökirjanpitoon liittyvistä tehtävistä säädetään väestötietolaissa. Lain 2 §:n pääperiaatteen mukaan maistraatti vastaa virka-alueensa rekisteritiedoista ja niiden ylläpidosta. Väestörekisterikeskus vastaa väestötietojärjestelmän yleisestä toimivuudesta ja rekisteritoimintojen yhtenäisyydestä. Väestörekisterikeskus päättää tietojen luovuttamisesta, kun kysymyksessä ovat valtakunnalliset tai usean maistraatin virka-alueen tiedot tai ulkomaille muutoin kuin yksittäin luovutettavat tiedot. Maistraatti päättää virka-alueensa tietojen ja yksittäin annettavien muiden tietojen luovuttamisesta. Väestörekisterikeskukselle ja maistraateille on säädetty erikseen erinäisiä tehtäviä myös muun

muassa kotikuntalaissa, kaupparekisterilaisissa, vaalilainsäädännössä ja holhoustoimilainsäädännössä.

Kirkollisia toimituksia koskevat tiedot

Väestökirjanpidon organisointia uudistettiin 1 päivänä lokakuuta 1999 voimaan tulleilla lainsäädännön muutoksilla, joilla vastuu väestökirjanpitotehtävistä siirrettiin kirkon viranomaisilta valtion viranomaisille myös kirkon jäsenten osalta. Evankelisluterilaisen kirkon ja ortodoksisen kirkkokunnan seurakunnat eivät enää toimi ajantasaisessa väestökirjanpidossa maistraattien rinnalla erillisinä rekisterinpitäjinä. Seurakunnat voivat käyttää väestötietojärjestelmää hyväksi hoitaessaan omaa toimintaansa ja hallintoaan sekä seurakunnille erikseen säädettyjä viranomaistehtäviä. Seurakunnat saavat omien jäsenrekisteriensä ylläpitoa varten tarvitsemiaan tietoja väestötietojärjestelmästä.

Laissa uskontokuntien jäsenrekistereistä (614/1998) säädetään niistä tiedoista, joita uskontokunnan on pidettävä jäsenistään omassa jäsenrekisterissä. Uskontokunnan jäsenrekisterillä tarkoitetaan evankelisluterilaisen kirkon, ortodoksisen kirkkokunnan sekä rekisteröidyn uskonnollisen yhdyskunnan jäsenistään pitämää rekisteriä. Lain 5 §:n 6 kohdan mukaan jäsenrekisterissä voidaan ylläpitää tietoa muun muassa jäsenen kasteesta, vihkimisestä, hautaamisesta tai muusta vastaavasta kirkollisesta toimituksesta.

Väestötietojärjestelmään on ennen edellä mainittua väestökirjanpidon uudistusta talletettu tiedot kirkollisista toimituksista eli tieto ortodoksisen kirkkokunnan jäsenen kasteesta ja evankelisluterilaisen kirkon jäsenen kasteesta, rippikoulunkäynnistä ja konfirmaatiosta. Väestötietolain muuttamisesta 21 päivänä elokuuta 1998 annetun lain (615/1998) voimaantulosäännöksen 3 momentin mukaan kirkollisia toimituksia koskevien tietojen tallettamista väestötietojärjestelmään voidaan asianomaisen ministeriön päätöksellä jatkaa enintään viisi vuotta lain voimaantulosta, jos siten merkittävästi yksinkertaistetaan kirkollisen vihkimisen edellytysten selvittämistä tai uskontokunnan rekisterin ylläpitoa. Voi-

maantulosäännöksen mukaan tiedot saadaan luovuttaa vain asianomaiselle uskontokunnalle. Ne voidaan kuitenkin merkitä myös avioliiton esteiden tutkinnasta annettavaan todistukseen. Sisäasiainministeriö antoi voimaantulosäännöksessä tarkoitetun päätöksen 21 päivänä syyskuuta 1999 (935/1999). Päätös tuli voimaan 1 päivänä lokakuuta 1999 ja se on voimassa 30 päivään syyskuuta 2004.

Kirkollisia toimituksia koskevien tietojen tallettamista väestötietojärjestelmään ja jatkettu kesäkuun 2005 loppuun 1 päivänä heinäkuuta 2004 voimaan tulleella lailla väestötietolain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta (589/2004).

Ulkomaalaisen rekisteröinti

Ennen väestötietolain voimaantuloa 1 päivänä marraskuuta 1993 ulkomaalainen rekisteröitiin väestötietojärjestelmään ja hänelle annettiin henkilötunnus vain siinä tapauksessa, että hän asui vakinaisesti Suomessa. Väestötietolain voimaan tulosta lähtien väestötietojärjestelmään on voitu ottaa myös ulkomaalainen, jolla ei ole kotikuntaa Suomessa. Asiasta säädetään väestötietolain 4 §:n 4 momentissa, jonka mukaan ulkomaalaisen henkilötiedot voidaan tallettaa väestötietojärjestelmään, jos se on Suomessa asumisen tai työskentelyn, Suomea sitovan kansainvälisen sopimuksen velvoitteiden täyttämisen tai muun erityisen syyn vuoksi tarpeen.

Väestötietojärjestelmään ei kuitenkaan voida merkitä tietoja ulkomaalaisesta, joka on vieraan valtion Suomessa olevan diplomaattisen tai muun edustuston taikka lähetetyn konsulin viraston palveluksessa, Yhdistyneiden Kansakuntien, sen erityisjärjestön tai sellaiseen rinnastettavan muun kansainvälisen järjestön palveluksessa. Tietoja ei voida merkitä myöskään ulkomaalaisesta, joka on edellä mainitun henkilön perheenjäsen tai hänen yksityisessä palveluksessaan, ellei maistraattiasemassa oleva ulkomaalainen ei siten voi saada henkilötunnusta.

Väestötietolain 4 §:ssä säädetään väestötietojärjestelmään talletettavista henkilötiedoista. Yksityiskohtaisemmat säännökset Suomen kansalaisesta väestötietojärjestelmään

tallettavista tiedoista sisältyvät väestötietoasetuksen 4 §:ään. Väestötietoasetuksen 5 §:n mukaan ulkomaalaisesta, jolla on kotikunta Suomessa, talletetaan väestötietojärjestelmään soveltuvin osin ne asetuksen 4 §:ssä säädetty tiedot, joista on saatu luotettava selvitys. Muusta väestötietojärjestelmään otettavasta ulkomaalaisesta voidaan tallettaa sellaisia 4 §:ssä säädettyjä tietoja, jotka ovat Suomessa asumisen tai työskentelyn, Suomea sitovan kansainvälisen sopimuksen velvoitteiden täyttämisen tai muun erityisen syyn johdosta tarpeen ja joista on saatu luotettava selvitys.

Maistraatti päättää, ovatko ulkomaalaisen tietojen tallettamiselle ja henkilötunnuksen antamiselle säädetty edellytykset täyttyneet. Vakinaisesti Suomessa asuvasta ulkomaalaisesta pyritään merkitsemään samat tiedot kuin Suomen kansalaisesta. Käytännössä luotettavaa selvitystä henkilön ilmoittamista tiedoista ei aina saada, jolloin ulkomaalaisesta ei välttämättä ole väestötietojärjestelmässä kaikkia samoja tietoja kuin Suomen kansalaisesta. Tilapäisesti Suomessa asuvasta ulkomaalaisesta on mahdollista merkitä väestötietojärjestelmään ensirekisteröinnin yhteydessä vain perushenkilötiedot, kuten nimi ja henkilötunnus, äidinkieli, kansalaisuus sekä osoite Suomessa.

1.2. Nykytilan arviointi

Kirkollisia toimituksia koskevat tiedot

Ennen 1 päivänä lokakuuta 1999 voimaan tullutta väestötietolainsäädännön uudistusta tiedot ortodoksisen kirkkokunnan jäsenen kasteesta ja evankelis-luterilaisen kirkon jäsenen kasteesta, rippikoulunkäynnistä ja konfirmaatiosta kuuluivat väestötietojärjestelmän varsinaiseen tietosisältöön. Uudistuksen jälkeen ne kuuluvat uskontokuntien omissa jäsenrekistereissä ylläpidettäviin tietoihin. Tietojen tallettamista väestötietojärjestelmässä on kuitenkin jatkettu siirtymäkauden ajan, jonka oli tarkoitus uudistuksen yhteydessä voimaan tulleen lainsäädännön mukaisesti päättyä 30 päivänä syyskuuta 2004. Määräaika pidennettiin 1 päivänä heinäkuuta 2004 voimaan tulleella väestötietolain voimaantulosäädännön muutoksella, jonka perusteella

tietojen tallettamista väestötietojärjestelmään jatketaan vielä vuoden 2005 kesäkuun loppuun.

Väestökirjanpidon organisointia koskevan uudistuksen tultua voimaan 1 päivänä syyskuuta 1999 ryhdyttiin selvittämään, miten seurakuntien toiminnassa ja hallinnossa välttämättömien, kirkollisia toimituksia koskevien tietojen tallentaminen, siirto seurakunnasta toiseen ja niiden käyttöön saaminen järjestettäisiin sen jälkeen, kun tietojen tallettaminen väestötietojärjestelmässä päättyy. Tietoja tarvitaan esimerkiksi kirkollisen vaalikelpoisuuden selvittämisessä ja kirkollisen avioliittoon vihkimisen perusteita arvioitaessa sekä myös henkilön liittyessä uskonnolliseen yhdyskuntaan. Lisäksi evankelis-luterilaisessa kirkossa ja ortodoksisessa kirkkokunnassa tietoja tarvitaan kastettavan lapsen kummin kelpoisuuden toteamiseksi.

Selvityksen yhteydessä laadittiin useitakin vaihtoehtoisia ratkaisumalleja. Kaikki eri vaihtoehtojen mukaiset järjestelmät tarvitsivat toimiakseen valtakunnallisen tiedoston, jossa olisi vähintään kaikkien kirkon jäsenten nimet, henkilötunnukset ja tieto siitä, mihin seurakuntaan kukin henkilö kuuluu. Järjestelmään olisi lisäksi rakennettava ominaisuus, joka tekisi mahdolliseksi tarvittavien tietojen siirtämisen muuttojen yhteydessä seurakunnasta toiseen. Kaikissa vaihtoehtoissa järjestelmän rakentamiskustannusten arvioitiin nousevan huomattavan korkeiksi.

Vaihtoehtoja tarkasteltiin myös siitä näkökulmasta, että valtionhallinnossa on asetettu tavoitteeksi vähentää erillisten tietovarastojen määrää ja lisätä perusrekisterien käyttöä. Kirkon jäsenten tiedot sisältävän erillisrekisterin rakentaminen nähtiin täysin yhteiskunnan rekisteritoimintoja koskevien päälinjausten vastaisena. Kirkkojen tietotarve on mahdollista hoitaa väestötietojärjestelmän yhteydessä toimivan järjestelmän avulla. Uuden, kustannuksiltaan kalliin erillisen tietojärjestelmän rakentamista ei pidetty järkevänä. Selvittelytyössä päädyttiin siihen, että kirkollisia toimituksia koskevien tietojen ylläpito ja luovuttaminen olisi järkevintä hoitaa hankkimalla tarvittavat palvelut Väestörekisterikeskukselta ostopalveluna.

Rekisterihallintolain ja -asetuksen nojalla Väestörekisterikeskuksella ja maistraateilla

on mahdollisuus hoitaa erilaisia tehtäviä siten kuin niistä erikseen säädetään. Voimassa olevassa lainsäädännössä ei kuitenkaan ole säädetty mahdollisuutta siihen, että Väestörekisterikeskus voisi tarjota tietojenkäsittelypalveluja asiakkaille erikseen sovittavalla tavalla asiakkaan omien tietojen ylläpitämistä varten.

Ulkomaalaisen rekisteröinti

Suomessa asuu runsaat 100 000 ulkomaan kansalaista. Viime vuosien aikana väestötietojärjestelmään on rekisteröity vuosittain noin 8 000 – 9 000 Suomeen vakinaisesti muuttanutta ulkomaalaista ja noin 4 000 – 5000 Suomessa tilapäisesti asuvaa ulkomaalaista.

Jos viranomaisen kanssa asioivaa ulkomaalaista ei ole rekisteröity väestötietojärjestelmään eikä hänellä siten ole henkilötunnusta, viranomainen voi joutua antamaan hänelle niin sanotun keinotunnuksen voidakseen merkitä ulkomaalaisen henkilötiedot omaan tietojärjestelmäänsä. Samalla henkilöllä voi olla erilaisia keinotunnuksia eri viranomaisten tietojärjestelmissä. Jos hänet rekisteröidään myöhemmin väestötietojärjestelmään, hän saa siinä yhteydessä varsinaisen henkilötunnuksen. Samaa henkilöä koskevista erilaisista tunnuksista aiheutuu ongelmia useille viranomaisille. Esimerkiksi Eläketurvakeskuksen on vietävä järjestelmäänsä perustiedot kaikista Suomessa työtä tehneistä ulkomaalaisista, jotta tiedot olisivat aikanaan käytettävissä, kun eläkkeen maksu Suomesta tulee ajankohtaiseksi. Nykyisin Eläketurvakeskuksen tietojärjestelmään rekisteröidään vuosittain noin 6 000 ulkomaalaista keinotunnuksilla. Erilaisista tunnuksista aiheutuu ongelmia myös esimerkiksi verohallinnon viranomaisille, kun verotusta varten kerätyt tiedot pitäisi kohdentaa oikein oikealle henkilölle.

Suomeen vakinaisesti muuttanut ulkomaalainen käy yleensä pian maahanmuuton jälkeen maistraatissa rekisteröitymässä väestötietojärjestelmään ja saa rekisteröinnin yhteydessä henkilötunnuksen, jota kaikki muut viranomaiset voivat käyttää rekisteröitäessä henkilön tietoja näiden omiin tietojärjestelmiin. Yleensä ns. keinotunnuksia joudutaan

antamaan ulkomaalaisille, jotka tekevät työtä Suomessa, mutta oleskelevat maassa vain päiviä, viikkoja tai muutamia kuukausia. Tällaisia ovat esimerkiksi rakennusalan ja puutarha-alan työntekijät sekä korkeakoulujen opettajat. Väestötietolain säännösten mukaan heidän tietojensa merkitseminen väestötietojärjestelmään ja siten henkilötunnuksen antaminen on mahdollista. Rekisteröinti väestötietojärjestelmään edellyttää kuitenkin nykyisen lainsäädännön mukaan käyntiä asianomaisessa maistraatissa. Maassa oleskeluajan lyhyestä kestosta johtuen Suomessa tilapäisesti oleskelevalla ulkomaalaisella ei kuitenkaan välttämättä ole mahdollisuutta asioida henkilökohtaisesti maistraatissa.

2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Tietojenkäsittelypalvelut

Esityksen tavoitteena on, että valtion ja kunnan viranomaisille, muille julkisoikeudellisille yhteisöille, julkista hallintotehtävää hoitaville yhteisöille sekä uskonnollisille yhdyskunnille voitaisiin tarjota vaihtoehtoinen tapa järjestää niiden vastuulla oleviin tietojärjestelmiin sisältyvien henkilö- tai rakennustietojen ylläpito teknisesti väestötietojärjestelmän yhteydessä. Tahoille, joille palvelua voitaisiin tarjota, on yhteistä se, että niiden toiminnasta ja tehtävistä on säädetty erityislainsäädännössä ja ne voivat omassa toiminnassaan hyödyntää väestötietojärjestelmän tietoja. Väestörekisterikeskus voisi tarjota asiakkaan omiin tietojärjestelmiin sisältyvien tietojen ylläpitoa väestötietojärjestelmän yhteydessä niissä tapauksissa, joissa asiakkaan tiedoilla on liittymä väestötietojärjestelmässä olevaan henkilöön tai rakennukseen.

Uuden palvelumuodon käyttöön ottamisella voitaisiin edistää keskeisen perusrekisterin, väestötietojärjestelmän hyväksikäyttöä muiden lakiin perustuvien rekisterien ja tietojärjestelmien ylläpidossa ja vähentää tarvetta erillisten tietovarastojen ylläpitämiseen. Palvelun tarkoituksena ei kuitenkaan ole mahdollistaa palvelunsaajan toiminnallisen tietojärjestelmän korvaamista kokonaan tietojen ylläpitämisellä väestötietojärjestelmän yh-

teydessä. Palvelun tavoitteena on tukea palvelunsaajan rekisteriin tai tietojärjestelmään sisältyvän jonkin yksittäisen tiedon tai tietoryhmän ylläpitämistä ja käytettävyyttä. Uudella palvelumuodolla ei näin ollen voisi tai olisi edes tarkoituksenmukaista korvata viranomaisten oman lainsäädäntönsä mukaisen tehtävien hoitamista ja tietojen käsittelyä varten perustettuja tietojärjestelmiä, kuten esimerkiksi Kansaneläkelaitoksen, verohallinnon tai kuntien sosiaalihuollon tietojärjestelmiä taikka muita vastaavia kattavia tietojärjestelmiä.

Uuden ehdotetun palvelumuodon käyttäminen olisi tarkoituksenmukaista lähinnä silloin, kun tietojenkäsittelypalvelujen tarvisjalla on tarvetta pitää yllä melko rajallista määrää tietoa esimerkiksi jäsenistään tai asiakkaistaan. Tavoitteena on, että tietojenkäsittelypalvelua voitaisiin käyttää silloin, kun se olisi kunkin palvelunsaajan kohdalla tarkoituksenmukaisin ja edullisin vaihtoehto ylläpitää palvelunsaajan tietoja.

Tietojenkäsittelypalvelua voitaisiin tarjota viranomaisille ja yhteisöille, jotka pitävät rekisteriä henkilöistä tai rakennuksista laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi. Tietojenkäsittelypalvelun kohteena olisivat vain sellaiset tiedot, joita palvelunsaajalla on oikeus henkilötietolain (523/1999) tai muun lain perusteella pitää omissa rekistereissään. Tarkoituksena ei ole, että Väestörekisterikeskus tarjoaisi tietojenkäsittelypalveluja luonteeltaan yksityisoikeudellisia tietotarpeita palvelevien tietojen tai tietojärjestelmien ylläpitämiseen.

Esitys mahdollistaisi sen, että esimerkiksi uskonnolliset yhdyskunnat voisivat halutessaan jatkaa nykyistä kirkollisiin toimitustietoihin liittyvää menettelyä ostopalveluna väestötietohallinnolta. Mahdollisuus koskisi kaikkia uskonnollisia yhdyskuntia ja lisäksi se mahdollistaisi tarvittaessa muihinkin kuin kaste-, rippikoulu- ja konfirmaatietoihin liittyvän tietojenkäsittelypalvelun tarjoamisen.

Tietojenkäsittelypalveluna ylläpidettävät tiedot ja väestötietojärjestelmän tiedot kuuluisivat oikeudellisesti eri rekistereihin. Tietoteknisesti palvelunsaajien omat tiedot voisivat fyysisesti sijaita joko osana väestötietojärjestelmän tietokantaa tai omana tietokantanaan väestötietojärjestelmän ohessa. Koska

palvelunsaajan omat tiedot ovat pelkästään sen omaan käyttöön tarkoitettuja, ne eivät olisi oikeudelliselta luonteeltaan väestötietojärjestelmään sisältyviä tietoja, jotka on erikseen määritelty väestötietolain 4 §:ssä. Palvelunsaajien omien tietojen fyysisen sijainnin ratkaisisi lähtökohtaisesti se, mikä olisi tietoteknisesti tarkoituksenmukaisinta.

Palvelunsaajan omien tietojen ylläpito hoidettaisiin konekielisesti palvelunsaajan itsensä toimesta. Palvelunsaajalla olisi suorakäyttöyhteydet omiin tietoihinsa. Palvelun käyttäminen olisi siten mahdollista vain siinä tapauksessa, että palvelunsaajalla olisi tietojen ylläpitämiseen riittävät tekniset valmiudet.

Ulkomaalaisen rekisteröinti-ilmoitusten vastaanottaminen muualla kuin asuinkunnan maistraatissa

Esityksen tavoitteena on tehostaa henkilötunnuksen antamista entistä useammalle Suomessa tilapäisesti asuvalle ulkomaalaiselle ja siten helpottaa viranomaisten välistä tiedonvaihtoa. Ulkomaalaisen rekisteröintiin liittyvää menettelyä ehdotetaan uudistettavaksi siten, että tilapäisesti Suomessa oleskelevan ulkomaalaisen rekisteröinti-ilmoituksia voitaisiin ottaa vastaan maistraattien ohella myös verotoimistoissa ja Kansaneläkelaitoksen toimistoissa. Suomessa tilapäisesti asuvat tai työskentelevät ulkomaalaiset joutuvat usein joka tapauksessa asioimaan näissä toimistoissa esimerkiksi verotukseen tai Suomessa vakuuttamista koskevan päätöksen saamiseen liittyvissä asioissa ja näillä toimitoilla on siten kokemusta ulkomaalaisten kanssa asioinnista ja ulkomaalaista koskevien tietojen ja asiakirjojen käsittelystä. Ilmoituksia voitaisiin ottaa vastaan kaikissa maistraateissa ja verotoimistoissa. Lisäksi ilmoituksia voitaisiin ottaa vastaan niissä Kansaneläkelaitoksen toimistoissa, jotka osallistuisivat ilmoitusten vastaanottoon Kansaneläkelaitoksen ja Väestörekisterikeskuksen tekemän sopimuksen perusteella. Väestörekisterikeskus voisi tehdä sopimuksen Kansaneläkelaitoksen kanssa asianomaisia maistraatteja kuultuaan.

Tavoitteena on myös yksinkertaistaa ja helpottaa ulkomaalaisen kannalta asioiden hoitoa viranomaisten kanssa, kun ulkoma-

lainen voisi jättää rekisteröinti-ilmoituksen väestötietojärjestelmää varten samalla kun asioi toisen viranomaisen luona.

Rekisteröinti-ilmoitusten vastaanotto vero- toimistoissa ja Kansaneläkelaitoksen toimi- stoissa rajattaisiin koskemaan vain Suomessa tilapäisesti asuvia ulkomaalaisia. Tilapäisesti Suomessa asuvista voidaan merkitä väestö- tietojärjestelmään vain suppeat perushenkilö- tiedot, jotka käyvät ilmi passista tai henkilö- todistuksesta. Suomeen vakinaisesti muutta- van ulkomaalaisen tulisi edelleen käydä hen- kilökohtaisesti maistraatissa rekisteröitymäs- sä väestötietojärjestelmää varten. Viranomai- sen tehtävistä Suomessa tilapäisesti asuvan ulkomaalaisen rekisteröinti-ilmoituksia vas- taanotettaessa säädettäisiin tarkemmin val- tioneuvoston asetuksella. Viranomaisille tul- taisiin antamaan myös tarkemmat ohjeet käy- tännön menettelytavoista.

3. Esityksen vaikutukset

3.1. Taloudelliset vaikutukset

Esitetystä tietojenkäsittelypalvelun tarjoa- mista koskevasta lainsäädäntömuutoksesta ei aiheutuisi Väestörekisterikeskukselle lisäkus- tannuksia. Väestörekisterikeskus on netto- budjetoitu virasto. Tarkoituksena olisi, että tietojenkäsittelypalvelun tuottamisen edellyt- tämästä tietojärjestelmien rakentamisesta ai- heutuneet perustamiskustannukset ja tietojen ylläpitämisestä aiheutuvat kustannukset pe- rittäisiin palvelunsaajalta. Lisäksi tietojenkä- sittelypalvelun tuottaminen olisi liiketalou- dellisesti hinnoiteltua toimintaa, jolloin toi- minnasta tulisi rekisterihallinnolle myös tulo- ja. Tietojenkäsittelypalvelusta saatavat tulot määräytyisivät lähtökohtaisesti sen mukaan, kuinka paljon erilaisia palvelunsaajan lukuun ylläpidettäviä tietoja ja niihin kohdistuvia muutostapahtumia olisi, sekä siitä, millä tavoin tietojen ylläpito ja käyttö järjestetään. Siltä osin kuin tietojenkäsittelypalveluiden tuottamisessa käytetään ulkopuolisia toimit- tajia, Väestörekisterikeskus noudattaa palve- luiden hankkimisessa julkisia hankintoja koskevia säädöksiä ja periaatteita.

Esityksen mukaan uskonnolliset yhdys- kunnat voisivat ostaa kirkollisia toimituksia koskeviin tietoihin liittyvää tietojenkäsittely-

palvelua. Tällöin voitaisiin välttää rinnak- kaisten järjestelmien rakentamista, josta ai- heutuisi huomattavat kustannukset uskonnol- lisille yhdyskunnille.

Mahdollisilla tietojenkäsittelypalvelun os- tajilla olisi mahdollisuus arvioida, minkälai- sia kustannussäästöjä olisi mahdollista saa- vuttaa palvelujen hankkimisella Väestörekis- terikeskukselta muihin vaihtoehtoihin verrat- tuna. Koko yhteiskunnan kannalta olisi mah- dollista saada kustannussäästöjä, kun voitai- siin välttää päällekkäisten tietojärjestelmien perustamista tai erillisiin tietojärjestelmiin liittyvää tietojen siirtoa ja päivittämistä.

Ulkomaalaisten rekisteröintiä koskevan menettelyn uudistamisen johdosta järjestettä- västä koulutuksesta, tiedottamisesta ja ohjeis- tuksesta aiheutuisi vähäisiä kertaluonteisia kustannuksia sekä lomakkeiden painattami- sesta vähäisiä vuosittain toistuvia kustannuk- sia.

Ehdotetut lainmuutokset eivät vaadi Väes- törekisterikeskuksen toimintamenojen lisää- mistä. Toiminnan muutokset voidaan hoitaa nykyisten valtiontalouden kehysten puitteis- sa.

3.2. Vaikutukset viranomaisten toimi- taan

Mahdollisuus tietojenkäsittelypalvelujen tarjoamiseen lisäisi jonkin verran Väestöre- kisterikeskuksen työtä. Tarkoitus kuitenkin on, että uusi tehtävä hoidettaisiin nykyisten voimavarojen puitteissa. Koska esityksen tavoitteena on tarjota lähinnä tukipalvelun kal- taista tietojenkäsittelypalvelua ja koska mah- dollinen asiakaskunta on rajoitettu muun mu- assa tästä syystä sekä siitä syystä, että palve- lua voitaisiin tarjota vain tietyille laissa mää- ritellyille tahoille, ei tehtävä edellyttäisi lisä- henkilöstön palkkaamista. Uusi tehtävä ei ai- heuttaisi myöskään laitteisto- tai ohjelmisto- kannan muutoksia. Uusi palvelumuoto olisi Väestörekisterikeskuksen maksullista palve- lutoimintaa, mutta se ei kuitenkaan edellyt- täisi uudenlaisia hallinnollisia tai taloudelli- sia toimintamalleja tai ratkaisuja.

Ulkomaalaisten rekisteröintiä koskevan menettelyn uudistus helpottaisi viranomai- sen välistä tiedonvaihtoa, kun Suomessa tila- päisesti asuva ulkomaalainen tulisi nykyistä

useammin rekisteröidyksi väestötietojärjestelmään ja saisi henkilötunnuksen. Tällöin ns. keino-tunnusten käyttöä viranomaisten tietojärjestelmissä voitaisiin vähentää. Tämä lisää eri tietojärjestelmien sisällön yhdenmu-kaisuutta ja parantaa tietojen oikeellisuutta.

Tilapäisesti Suomessa asuvien ulkomaalaisten rekisteröinti-ilmoitusten vastaanottaminen väestötietojärjestelmää varten lisää työtä verotoimistoissa ja ilmoitusten vastaanottamiseen osallistuvissa Kansaneläkelaitoksen toimistoissa niillä paikkakunnilla, joissa oleskelee paljon ulkomaalaisia. Väestötietojärjestelmään otettavien ulkomaalaisten määrän kasvu lisää maistraattien työtä muualla vastaanotettujen ilmoitusten ja asiakirjojen tarkistamisessa sekä ilmoitusten tallentamisessa. Toisaalta ilmoitusten vastaanottaminen verotoimistoissa ja Kansaneläkelaitoksen toimistoissa vähentää Suomessa tilapäisesti asuvien ulkomaalaisten henkilökohtaista asiointia maistraateissa. Henkilötunnuksen antaminen tilapäisesti Suomessa asuville ulkomaalaisille aikaisempaa useammissa tapauksissa tehostaa Kansaneläkelaitoksen toiminnassa ja verohallinnossa etuus- ja verotusratkaisujen tekemistä sekä vähentää keino-tunnusten käyttöä ja siihen liittyvää selvittelytyötä myös muissa viranomaisissa.

Keinotunnuksia jouduttaisiin edelleen antamaan esimerkiksi niissä tapauksissa, joissa ulkomaalaisen henkilöllisyyttä ei ole pystytty varmistamaan tai maistraatti on muusta syystä katsonut, että väestötietolaissa säädetyt edellytykset ulkomaalaisen tietojen tallettamiselle väestötietojärjestelmään eivät ole täyttyneet.

3.3. Yhteiskunnalliset vaikutukset

Ehdotetulla uudella tietojenkäsittelypalvelulla voitaisiin entistä paremmin lisätä yhteiskunnan keskeisen perusrekisterin eli väestötietojärjestelmän käytettävyyttä. Palvelulla edistettäisiin myös rekisterien yhteiskäyttöä. Lisäksi ratkaisu toisi kustannussäästöä ja rationaalisuutta silloin, kun viranomainen tai yhteisö ylläpitää sen toiminnassa tarpeellisia tietoja. Uusimman tietotekniikan avulla on tässä toimintamallissa mahdollista varmistaa tietoturvan ja tietosuojan toteutuminen.

Jo olemassa olevien tietojärjestelmien

mahdollisimman laaja käyttö on yhteiskunnan kannalta edullista. Valtakunnallisten tietojärjestelmien hyväksikäyttö eri viranomaisten tai yhteisöjen vastuulla olevien tietojärjestelmien ylläpidossa voisi olla varteenotettava vaihtoehto omille erillisille tietojärjestelmille.

Ehdotettua uutta tietojenkäsittelypalvelua tultaisiin ensi vaiheessa tarjoamaan evankelis-luterilaiselle kirkolle ja ortodoksiselle kirkkokunnalle. Tämä on osapuolten pitkäaikaisen tavoitteiden mukaista. Palvelun tarjoamista muille mahdollisille palvelunsaajille harkittaisiin aina tapauskohtaisesti. Laajennettaessa palvelua muille tahoille tultaisiin ottamaan huomioon vireillä olevat valtion tietohallinnon kehittämishankkeet ja linjaukset sekä palvelukeskusten kehittämishankkeet.

Ehdotus ulkomaalaisten rekisteröintiin liittyvän menettelyn uudistamisesta siten, että tilapäisesti Suomessa asuvien ulkomaalaisten rekisteröinti-ilmoituksia voisivat ottaa vastaan myös verotoimistot ja Kansaneläkelaitoksen toimistot yksinkertaistaisi menettelyä asiakkaan kannalta ja parantaisi asiakaspalvelua, kun asiointipisteitä olisi huomattavasti nykyistä enemmän.

4. Asian valmistelu

4.1. Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Esitys on valmisteltu virkatyönä. Tietojenkäsittelypalveluiden tarjoamista koskevan ehdotuksen osalta valmistelu pohjautuu Väestörekisterikeskuksen 10.9.2002 sisäasiainministeriölle tekemään aloitteeseen. Aloitteen taustalla on Väestörekisterikeskuksen, evankelis-luterilaisen kirkkohallituksen ja ortodoksisen kirkollishallituksen yhteinen hanke, jonka tavoitteena on, että kirkoilla tulisi olla mahdollisuus ostaa väestötietohallinnolta erillisenä tietojenkäsittelypalveluna kirkollisia toimituksia koskevien tietojen ylläpito ja tietopalvelu väestötietojärjestelmää hyödyntäen sen jälkeen kun näiden tietojen ylläpito osana väestötietojärjestelmän tietosisältöä päättyy. Hankkeen toisena tavoitteena on tietojenkäsittelypalvelujen tarjoaminen soveltaen samaa toimintamallia myös yleisemmin vastaavanlaisiin palvelutilanteisiin, esimer-

kiksi muille viranomaisille tai lakisääteisiä tehtäviä hoitaville yhteisöille. Väestörekisterikeskuksen asettama väestötietohallinnon, evankelis-luterilaisen kirkon ja ortodoksisen kirkkokunnan yhteistyöelin, Kirkonkirjojenpidon neuvottelukunta nimesi erillisen työryhmän valmistelemaan tarpeellisista lainsäädäntömuutoksista raportin hallituksen esityksen muotoon. Työryhmään kutsuttiin edustajat Väestörekisterikeskuksesta, Porvoon maistraatista, sisäasiainministeriöstä, opetusministeriöstä, evankelis-luterilaisesta kirkosta ja ortodoksisesta kirkkokunnasta.

Työryhmä ehdotti väestötietolakiin lisättäväksi säännökset, joiden perusteella väestötietohallinto voisi tarjota tietojenkäsittelypalveluja muun muassa uskonnollisille yhdyskunnille. Ehdotus mahdollistaisi sen, että uskonnolliset yhdyskunnat voisivat halutessaan jatkaa nykyistä kirkollisiin toimitustietoihin liittyvää menettelyä ostopalveluna väestötietohallinnolta. Mahdollisuus koskisi kaikkia uskonnollisia yhdyskuntia ja lisäksi se mahdollistaisi muihinkin kuin kaste-, rippikoulu- ja konfirmaatietoihin liittyvän tietojenkäsittelypalvelun tarjoamisen. Työryhmän ehdotuksen mukaan tietojenkäsittelypalveluja voitaisiin tarjota valtion viranomaiselle, kunnan viranomaiselle tai muulle julkisoikeudelliselle yhteisölle taikka lakiin perustuvaa tehtävää hoitavalle yhteisölle. Väestörekisterikeskus voisi palveluntarjoajana tarjota tietojenkäsittelypalvelua niiden tietojen osalta, joista tällaisen tahon on lain nojalla pidettävä rekisteriä. Edellytyksenä olisi, että tieto liittyisi väestötietojärjestelmään merkittyyhen henkilöön.

Työryhmän ehdotuksen valmistumisen jälkeen Väestörekisterikeskus teki sisäasiainministeriölle lainsäädäntötoimenpiteisiin ryhtymistä koskevan aloitteen, jossa Väestörekisterikeskus esitti valmistelun lähtökohdan laajentamista siten, että tietojenkäsittelypalveluja voitaisiin tarjota muihinkin tietoihin kuin väestötietojärjestelmään merkittyihin henkilöihin liittyen. Esimerkiksi rakennuksiin liittyvien tietojen osalta voitaisiin tarjota tietojenkäsittelypalveluja kunnille, joilla on tarve ja velvollisuus ylläpitää omissa rekistereissään muitakin rakennustietoja kuin pelkästään niitä, joita väestötietojärjestelmässä pidetään nykyisin yllä.

Ulkomaalaisten rekisteröinnin kehittämistä siten, että ilmoituksia voitaisiin ottaa vastaan myös Kansaneläkelaitoksen toimistoissa ja verotoimistoissa, on selvitetty Kansaneläkelaitoksen, verohallituksen, Eläketurvakeskuksen, Väestörekisterikeskuksen ja maistraattien edustajien kesken. Rekisteröintimenettelyn uudistamista valmisteltiin siltä pohjalta, että ilmoitusten vastaanotto Kansaneläkelaitoksen toimistoissa ja verotoimistoissa perustuisi yksinomaan yhteispalvelulain nojalla paikallistasolla solmittaviin sopimuksiin. Osa maistraateista kuitenkin vastusti nykyisen menettelyn uudistamista ja ilmoitti, etteivät ne tule sopimusta tekemään. Osa uudistusta kannattaneista maistraateista katsoi, että nykyinen lainsäädäntö edellyttää ulkomaalaiselta henkilökohtaista asiointia maistraatissa ja että yhteistyötä tietojen keruussa ei tulisi perustaa paikallistasolla tehtäviin sopimuksiin, vaan siitä tulisi säätää laissa.

Tilapäisesti Suomessa työskentelevien ulkomaalaisten tietojen keräämistä Kansaneläkelaitoksen toimistoissa ja verotoimistoissa on kokeiltu Kuopion, Oulun ja Vaasan maistraattien virka-alueilla 1.6.-30.9.2004. Kuopion alueella, jolla kesäisin työskentelee runsaasti ulkomaalaisia kausityöntekijöitä marjanpöiminnassa, kerättiin kokeiluajana Kansaneläkelaitoksen toimistoissa ja verotoimistoissa väestötietojärjestelmää varten yhteensä noin 1 000 ulkomaalaisen tiedot. Muilla alueilla määrät olivat vähäisiä. Kuopion alueella, jossa tapauksia oli paljon ja jossa tehtävään panostettiin muun muassa käymällä keräämässä tiedot paikan päällä marjatiltoilla, kokemukset menettelystä ja yhteistyöstä viranomaisten välillä olivat myönteisiä.

4.2. Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Ehdotuksesta on pyydetty lausunnot ulkoasiainministeriöltä, oikeusministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, opetusministeriöltä, sosiaali- ja terveysministeriöltä, työministeriöltä, sisäasiainministeriön kunta-, poliisi- ja ulkomaalaisosastolta, Kansaneläkelaitokselta, Verohallitukselta, Kansallisarkistolta, Tietosuojavaltuutetun toimistolta, Ulkomaalaisvirastolta, Väestörekisterikeskukselta, maistraateilta, Eläketurvakeskukselta, Suomen

Kuntaliitolta, Suomen Henkikirjoittajayhdistys ry:ltä, Valtion toimihenkilöliitto VALTO ry:ltä, Valtion ja erityispalvelujen ammattiliitto VAL ry:ltä, Suomen evankelisluterilaiselta kirkolta, Suomen ortodoksiselta kirkkokunnalta, Jehovan todistajilta, Suomen Vapaakirkolta, Suomen Katoliselta kirkolta, Suomen Adventtikirkolta ja Myöhempien Aikojen Pyhien Jeesuksen Kristuksen kirkolta.

Lausunnonantajat pitivät ehdotettuja muutoksia pääsääntöisesti perusteltuina ja tarpeellisina. Lähes kaikki tietojenkäsittelypalvelujen antamista koskeviin säännösehdoiksiin kantaa ottaneet lausunnonantajat kannattivat ehdotusta. Lausunnoissa esitettiin kuitenkin joitakin huomautuksia pykäläehdotuksiin ja esityksen perusteluihin, jotka on pyritty ottamaan huomioon jatkovalmistelussa. Valtiovarainministeriö suhtautui ehdotukseen varauksellisesti ja edellytti, että tietojenkäsittelypalveluiden tarjoaminen myös muille kuin uskonnollisille yhdyskunnille on toteutettava siten, että uusi palvelumuoto on yhteensopiva vireillä olevien, valtion tietohallinnon kehittämiseen ja palvelukeskusten perustamiseen liittyvien kehittämishankkeiden kanssa. Esityksen perusteluita on täydennetty ministeriön esittämien kannanottojen johdosta.

Ulkomaalaisten rekisteröinti-ilmoitusten vastaanottamista koskevaan säännösehdoiksiin kantaa ottaneista lausunnonantajista suurin osa kannatti ehdotusta. Lausunnon antaneista 12 maistraatista seitsemän vastusti ehdotusta. Osa maistraateista katsoi, että ilmoitusten vastaanoton laajentamista ei tulisi viedä eteenpäin erillisenä lainmuutoksena, vaan asia tulisi selvittää väestötietolain kokonaisuudistuksen yhteydessä. Tätä mieltä olivat myös ehdotusta vastustaneet Ulkomaalaisvirasto ja Suomen Henkikirjoittajayhdistys ry. Kansaneläkelaitos katsoi, että väestörekisteritietojen vastaanottaminen Kelan toimistoissa on tyypillinen yhteispalvelulain

(802/1993) mukainen menettely, josta tulisi voida sopia yhteispalvelusopimuksin. Myös Kansaneläkelaitoksesta annetun lain (731/2001) 2 §:n 2 momentin perusteella Kela voi tehdä mainitun sopimuksen. Näin ollen menettelystä ei ole tarpeen säätää väestötietolaisissa ja siten ehdotetusta väestötietolain 10 a §:n 2 momentista tulisi poistaa maininta Kelan toimistoista. Verohallitus pitää ehdotettua muutosta ilmoitusten vastaanottamisessa erittäin merkittävänä verohallinnon toiminnan parantamisen kannalta. Eläketurvakeskus pitää esitystä erittäin tarpeellisena ja katsoo lakiehdotuksen edistävän työeläkelakien toimeenpanoa ja erityisesti nopeuttavan eläkkeiden myöntämistä ulkomaalaisille.

Lausunnoissa esitetyt huomautukset on pyritty ottamaan huomioon jatkovalmistelussa. Säännösehdoiksiin on täsmennetty ja perusteluja täydennetty. Ehdotusta on muutettu siten, että ulkomaalaisen rekisteröinti-ilmoitusten vastaanottaminen Kelan toimistoissa perustuisi Kansaneläkelaitoksen ja Väestörekisterikeskuksen kesken tehtävään sopimukseen.

Väestötietolain kokonaisuudistuksen valmistelu on tarkoitus käynnistää vuoden 2005 alussa. Hallituksen esitys annettaisiin eduskunnalle aikaisintaan syksyllä 2006, joten laki voisi tulla voimaan aikaisintaan vuonna 2007. Kokonaisuudistuksen yhteydessä tullaan yhtenä asiakokonaisuutena selvittämään myös ulkomaalaisten rekisteröintiin liittyvät kysymykset. Ehdotetulla tilapäisesti Suomesa oleskelevien ulkomaalaisten rekisteröinti-ilmoitusten vastaanottamiseen liittyvällä muutoksella ei ole vaikutusta Ulkomaalaisviraston lausunnossa esille tuotujen ulkomaalaisten rekisteröinnin yleisten kehittämistarpeiden kannalta. Ilmoitusten vastaanoton laajentamista koskeva säännös ehdotetaan lisättäväksi väestötietolakiin jo nyt, koska muussa tapauksessa menettelyn uudistaminen viivästyisi ainakin kahdella vuodella.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

10 §. Ulkomaalaisen ilmoitusvelvollisuus. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, jossa säädettäisiin valtuudesta antaa valtioneuvoston asetuksella tarkempia säännöksiä ulkomaalaisen rekisteröinnin yhteydessä esitettävistä asiakirjoista. Asiakirjoista säädetään väestötietoasetuksen 10 §:ssä, mutta väestötietolakiin ei nykyisin sisälly nimenomaista säännöstä tätä koskevasta asetuksenantovaltuudesta. Voimassa olevan väestötietoasetuksen 10 §:n mukaan ulkomaalaisen, jonka tiedot talletetaan väestötietojärjestelmään, on esitettävä maistraatille Suomen viranomaisen antama oleskelulupa sekä ulkomaalaisen kotimaan tai oleskelumaan asianomaisen viranomaisen antama matkustusasiakirja, syntymätodistus, avioliittotodistus tai muu näihin verrattava luotettava selvitys tallettavista tiedoista.

10 a §. Ulkomaalaisen ilmoitus. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 10 a §, jossa säädettäisiin ulkomaalaisen rekisteröinti-ilmoituksesta. Pykälän 1 momentin mukaan ulkomaalaisen, jolla on väestötietolain 10 §:n 2 momentin mukaan velvollisuus ilmoittaa lain 4 §:ssä säädetyt tiedot väestötietojärjestelmää varten, tulisi ilmoittaa tiedot henkilökohtaisesti sille maistraatille, jonka alueella hän asuu. Tämä maistraatti päättää, onko ulkomaalaisella kotikuntalaisissa (201/1994) tarkoitettu kotikunta Suomessa vai rekisteröidäänkö hänet väestötietojärjestelmään Suomessa tilapäisesti asuvana ulkomaalaisena.

Suomessa asuvalla ulkomaalaisella, jonka oleskelu Suomessa kestää tai on tarkoitettu kestämään alle vuoden, ei ole velvollisuutta ilmoittaa tietojaan väestötietojärjestelmää varten. Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että ulkomaalainen, jolla ei ole velvollisuutta tietojen ilmoittamiseen, voisi kuitenkin pyytää tietojensa tallettamista väestötietojärjestelmään. Näissä tapauksissa ulkomaalaisen ilmoitus voitaisiin ehdotuksen mukaan jättää myös muulle viranomaiselle kuin sille maistraatille, jonka alueella hän asuu. Ilmoitus voitaisiin jättää mille tahansa maistraatille tai verotoimistolle. Ilmoitus

voitaisiin jättää myös Kansaneläkelaitoksen toimistoon, jos tästä on sovittu Kansaneläkelaitoksen kanssa. Tästä säädettäisiin erikseen 10 b §:ssä.

Ilmoituksen jättämisen edellytyksenä olisi, että ulkomaalainen oleskelee maassa laillisesti siten kuin ulkomaalaislain (301/2004) 40 §:ssä säädetään. Rekisteröinti-ilmoitusta ei siten voisi ottaa vastaan, jos ulkomaalaisella, jonka Suomessa oleskelu edellyttää ulkomaalaislain mukaan voimassaolevaa viisumia tai oleskelulupaa, ei tätä asiakirjaa ole. Ilmoituksen vastaanottaminen edellyttäisi lisäksi, että ulkomaalainen esittää rekisteröinnin yhteydessä voimassa olevan matkustusasiakirjan eli passin, jonka avulla hänet voidaan luotettavasti tunnistaa. Passin sijasta hyväksyttäisiin esimerkiksi Euroopan Unionin kansalaisilla, Pohjoismaan kansalaisilla, Euroopan unioniin kuulumattomien ETA-valtioiden kansalaisilla ja Sveitsin kansalaisilla myös voimassa oleva henkilötodistus. Ilmoitusta ei saisi ottaa vastaan myöskään siinä tapauksessa, että viranomaisen epäilee sille esitettyjen asiakirjojen aitoutta tai oikeellisuutta taikka katsoo, että ulkomaalaisen henkilöllisyydestä ei voida varmistua.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että silloin kun pykälän 2 momentissa tarkoitettu ilmoitus jätettäisiin muulle viranomaiselle kuin henkilön asuinpaikan maistraatille, väestötietojärjestelmää varten kerättäisiin vain suppeat perushenkilötiedot, jotka määriteltäisiin laissa. Ilmoituksella tulisi antaa myös muita tietoja, joita maistraatti tarvitsee tehdessään päätöstä tietojen tallettamisesta väestötietojärjestelmään. Tällaisia tietoja olisivat maahanmuuttopäivä, oleskelun kesto ja syy siihen, miksi ulkomaalaisen tiedot tulisi tallettaa väestötietojärjestelmään. Mikäli ulkomaalaisella olisi tarve saada väestötietojärjestelmään rekisteröidyksi muita tietoja kuin perushenkilötiedot, hänet ohjattaisiin kääntymään oman asuinpaikkansa maistraatin puoleen.

Ehdotetun 4 momentin mukaan ilmoituksen vastaanottaneen viranomaisen tulisi lähettää ilmoitus viipymättä sille maistraatille, jonka alueella ulkomaalainen ilmoittaa asuvansa. Tämä maistraatti päättää, voidaanko

ulkomaalaisen tiedot rekisteröidä väestötietojärjestelmään ja antaa hänelle henkilötunnus.

Pykälän 5 momentissa ehdotetaan säädettäväksi asetuksenantovaltuudesta siten, että valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tarkemmin viranomaisen tehtävistä ilmoituksia vastaanotettaessa. Asetuksella säädettäisiin muun muassa kahdenkertaisen rekisteröinnin estämiseksi ja ilmoitettujen tietojen oikeellisuuden varmistamiseksi tarvittavista toimenpiteistä sekä asianomaiselle maistraatille lähetettävistä asiakirjoista. Ilmoituksia vastaanottaville viranomaisille tultaisiin lisäksi antamaan tarkemmat ohjeet siitä, miten toimitaan niissä tapauksissa, joissa ilmoitus voidaan ottaa vastaan, ja niissä, joissa ilmoitusta ei voida ottaa vastaan.

10 b §. *Ulkomaalaisen ilmoituksen vastaanottaminen Kansaneläkelaitoksen toimistossa.* Ehdotetun uuden pykälän 1 momentin mukaan tilapäisesti Suomessa oleskelevan ulkomaalaisen ilmoitus voitaisiin jättää maistraatin ja verotoimiston ohella myös Kansaneläkelaitoksen toimistoon, jos tästä on sovittu Kansaneläkelaitoksen kanssa. Pykälän 2 momentin mukaan toimivalta sopimuksen tekemiseen olisi Väestörekisterikeskuksella, joka toimii väestökirjanpidon keskusviranomaisena sekä vastaa väestökirjanpidon menetelmien kehittämisestä, väestötietojärjestelmän yleisestä toimivuudesta ja rekisteritoimintojen yhtenäisyydestä. Ennen sopimuksen tekemistä Väestörekisterikeskuksen tulisi kuulla maistraattia, jonka virka-alueella ilmoitusten vastaanottamiseen osallistuva Kansaneläkelaitoksen toimisto sijaitaisi. Kela voi tehdä mainitun sopimuksen Kansaneläkelaitoksesta annetun lain (731/2001) 2 §:n 2 momentin perusteella.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin niistä seikoista, joista ulkomaalaisten ilmoitusten vastaanottamista koskevassa sopimuksessa olisi vähintään sovittava. Sopimuksessa olisi sovittava ensinnäkin ilmoitusten vastaanottamiseen liittyvistä tehtävistä. Ilmoitusten vastaanottaminen olisi ehdotetun uuden 10 a §:n 2 momentin mukaan rajoitettu koskemaan vain Suomessa tilapäisesti asuvien ja työskentelevien ulkomaalaisten ilmoitusten vastaanottamista. Ilmoituksia vastaanotettaessa käsitellään henkilötietoja, jonka vuoksi sopimuksessa olisi sovittava, miten huolehdi-

taan siitä, että henkilötietojen suojasta annetun lainsäädännön vaatimukset tulevat täyteen. Ulkomaalaisen laillisen maassa oleskelun ja ulkomaalaisen esittämän matkustusasiakirjan hyväksyttävyyden selvittäminen edellyttää, että ulkomaalaisten ilmoituksia vastaanottavat viranomaiset perehdytetään ja koulutetaan tehtävään. Tästä olisi sopimuksessa myös sovittava. Sopimuksessa tulisi sopia myös siitä, miten ilmoitusten käsitteystä aiheutuvat kustannukset jaetaan osapuolten kesken. Sopimuksessa olisi sovittava myös sen voimassaolosta ja siitä, millä edellytyksillä sopimus on irtisanottavissa.

23 a §. *Tietojenkäsittelypalvelu.* Ehdotetussa uudessa pykälässä määriteltäisiin tietojenkäsittelypalvelun sisältö. Väestörekisterikeskus voisi antaa tietojenkäsittelypalvelua, jossa palvelunsaajan pitämään tietojärjestelmään kuuluvia tietoja ylläpidettäisiin teknisesti väestötietojärjestelmän yhteydessä. Tietojenkäsittelypalvelua voitaisiin antaa ainoastaan sellaisten tietojen ylläpitämiseksi, joiden käsittelyyn palvelunsaajalla on henkilötietolain tai muun lain mukaan oikeus ja jotka liittyvät väestötietojärjestelmään merkittävään henkilöön tai rakennukseen. Palvelun käyttäminen edellyttäisi käytännössä, että palvelunsaajan omaan tietojärjestelmään merkitty henkilö tai rakennus on rekisteröity myös väestötietojärjestelmään. Pykälässä ehdotetaan lisäksi säädettäväksi, että tietojenkäsittelypalvelun antaminen olisi valtion maksuperustelaisissa (150/1992) tarkoitettu liiketaloudellinen suorite, josta säädetään maksuperustelain 7 §:n 1 momentissa. Viranomaisilla ja yhteisöillä, joilla on lakisääteinen velvollisuus pitää henkilö- tai rakennustietoja sisältäviä rekistereitä, on yleensä omat automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ylläpidettävät tietojärjestelmät. Tietojärjestelmien perustamiseen ja ylläpidon järjestämiseen liittyvä suunnittelu on voitu tehdä itse tai hankkimalla tarvittavat palvelut yksityisiltä yrityksiltä. Palvelusta perittävän maksun määräytyminen liiketaloudellisin perustein olisi perusteltua johtuen siitä, että uusi palvelumuoto olisi vaihtoehtoinen tapa järjestää tietojen ylläpito väestötietojärjestelmän yhteydessä ja palvelun hankkiminen perustuisi vapaaseen harkintaan.

23 b §. *Tietojenkäsittelypalvelun osapuolet.*

Ehdotetussa uudessa pykälässä määriteltäisiin ne tahot, joille palvelua olisi mahdollista tarjota. Palvelunsaajana voisi olla viranomainen tai yhteisö, jolla on lakisääteisiä tehtäviä, joita varten sen on ylläpidettävä tietoja henkilöistä tai rakennuksista. Ehdotettu palvelunsaajia koskeva määrittely rajaisi yksityisoikeudelliset tahot palvelunsaajien ulkopuolelle. Tarkoitus on, että Väestörekisterikeskus voisi suoriutua uuden palvelumuodon edellyttämistä tehtävistä nykyisten voimavarojensa puitteissa, jonka vuoksi mahdollisten palvelunsaajien piiriä on tarpeen tarkoituksenmukaisella tavalla rajata laissa. Palvelun käyttäminen edellyttää, että Väestörekisterikeskuksen ja palvelunsaajan tietojärjestelmien on pystyttävä huolehtimaan konekielisestä ylläpidosta ja tietopalveluista. Palvelunsaaja huolehtisi itse omaan tietojärjestelmäänsä kuuluvien, mutta väestötietojärjestelmän kanssa samassa teknisessä ympäristössä talletettävien tietojensa ylläpitämisestä, jonka vuoksi sillä tulisi olla siihen riittävät tekniset ja toiminnalliset valmiudet.

Tietojenkäsittelypalvelujen tarjoaminen koskisi niitä viranomaisia ja yhteisöjä, joilla on lain mukaan oikeus pitää rekisteriä henkilöistä tai rakennuksista. Oikeus henkilötietoja sisältävän rekisterin pitämiseen voi perustua henkilötietolakiin, viranomaisen tai yhteisön toimintaa ja tehtäviä koskevaan lainsäädäntöön tai erilliseen rekisteriä tai tietojärjestelmää koskevaan säädökseen. Valtion ja kunnan viranomaisten, muiden julkisoikeudellisten yhteisöjen, kuten esimerkiksi evankelis-luterilaisen kirkon ja ortodoksisen kirkkokunnan, ja julkista tehtävää hoitavien yhteisöjen lisäksi tietojenkäsittelypalvelua voitaisiin tarjota myös rekisteröidyille uskonnollisille yhdyskunnille. Niillä on uskontokuntien jäsenrekistereistä annetun lain mukaan velvollisuus pitää yllä rekisteriä omista jäsenistään samalla tavoin kuin julkisoikeudellisiin yhteisöihin luettavalla evankelis-luterilaisella kirkolla ja ortodoksisella kirkkokunnalla. Tasapuolisuuden vuoksi rekisteröidyillä uskonnollisilla yhdyskunnilla tulisi olla samanlaiset mahdollisuudet tietojenkäsittelypalvelujen käyttämiseen kuin edellä mainituilla kirkkoilla.

23 c §. Sopimus tietojenkäsittelypalvelusta. Ehdotetussa uudessa pykälässä määriteltäisiin

siin tietojenkäsittelypalveluista tehtävän sopimuksen vähimmäissisältö eli ne seikat, joista tietojenkäsittelypalvelua koskevassa sopimuksessa olisi ainakin sovittava. Palvelujen tuottamisesta olisi sovittava kirjallisesti. Sopimuksessa olisi sovittava ainakin Väestörekisterikeskuksen ja 23 b §:ssä tarkoitettun palvelun saajan vastuista ja tehtävistä. Koska palvelussa voitaisiin käsitellä henkilötietoja, olisi sopimuksessa sovittava myös sopimuksen piiriin kuuluvista henkilötietojen käsittelyvaiheista ja menettelytavoista sekä tietojen käsittelyssä huomioon otettavista tietosuoja- ja salassapitoa koskevista määräyksistä. Lisäksi tulisi sopia tietojenkäsittelypalveluun kuuluvista tiedoista ja niiden ylläpito-, säilyttämis- ja hävittämisvastuista sopimuksen voimassaolon aikana ja myös sopimuksen purkamisen tai päättymisen varalta. Sopimuksessa olisi sovittava myös tietojenkäsittelypalvelun kestosta ja tietojenkäsittelypalvelun hinnoittelusta. Sopimuksen vähimmäissisällön lisäksi olisi mahdollista sopia tapauskohtaisesti myös muista tarpeellisista seikoista.

23 d §. Tietojenkäsittelypalveluun kuuluvien tietojen käsittely. Ehdotetussa uudessa pykälässä säädettäisiin tietojenkäsittelypalvelun kohteena olevien palvelunsaajan tietojen käsittelystä. Pykälän 1 momentin mukaan tietojenkäsittelypalveluna ylläpidettävien palvelunsaajan tietojen osalta rekisterinpitäjänä olisi palvelunsaaja, joka päättäisi tietojen käsittelystä ja luovuttamisesta. Palvelunsaaja huolehtisi itse omien tietojensa ylläpitämisestä. Koska tietojenkäsittelypalveluna ylläpidettävät palvelunsaajan tiedot eivät olisi osa väestötietojärjestelmän tietoja, ei näiden tietojen julkisuuteen ja tietojen luovuttamiseen sovellettaisi väestötietojärjestelmää koskevaa lainsäädäntöä, vaan palvelunsaajan ylläpitämiä tietoja ja tietojärjestelmiä koskevaa lainsäädäntöä.

Ehdotetun 1 momentin pääsäännön mukaan palvelunsaaja päättäisi tietojenkäsittelypalveluna ylläpidettävien tietojen luovuttamisesta. Palvelunsaaja huolehtisi myös muista rekisterinpitäjälle kuuluvista tehtävistä, kuten esimerkiksi rekisteröidyn tarkastusoikeuden toteuttamisesta. Pykälän 2 momentin mukaan maistraatti voisi kuitenkin luovuttaa asianomaiselle henkilölle itselleen tietojenkäsitte-

lypalvelussa ylläpidettäviä palvelunsaajan tietoja, joita tarvitaan avioliiton esteiden tutkinnassa. Ehdotetulla säännöksellä voitaisiin muun muassa turvata nykyisen käytännön jatkuminen niissä tilanteissa, joissa maistraatti tutkii avioliiton esteet ja esteiden tutkinnasta annettavalle todistukselle tarvittaisiin tiedot kirkollisen vihkimisen edellytyksistä. Tieto henkilön uskontokuntaan kuulumisesta on väestötietojärjestelmään merkittävä tieto. Evankelis-luterilaisessa kirkossa kirkollisen vihkimisen edellytyksenä on, että kihlakumppaneista ainakin toinen on kirkon jäsen ja toinen jonkin muun kristillisen kirkon tai uskontokunnan jäsen. Lisäksi edellytyksenä on rippikoulun käyminen. Väestötietolain 25 §:n 6 momentin mukaan kirkollisen vihkimisen edellytysten selvittämisessä tarvittava tieto henkilön uskontokunnasta voidaan luovuttaa avioliiton esteiden tutkintaa varten. Esteiden tutkinnasta annettavalle todistukselle tarvitaan kuitenkin lisäksi tieto evankelis-luterilaisen kirkon jäsenen rippikoulun käymisestä silloin, kun kihlakumppanit aikovat solmia avioliiton kirkollisella vihkimisellä. Maistraatti voisi merkitä seurakunnan jäsenrekisteriin sisältyvän tiedon rippikoulun käymisestä avioliiton esteiden tutkinnasta annettavalle todistukselle, jos kihlakumppanit sitä pyytävät. Kihlakumppanit voisivat esittää pyynnön tiedon merkitsemisestä avioliiton esteiden tutkinnasta annettavalle todistukselle samalla kun he pyytävät avioliiton esteiden tutkintaa.

Tietojenkäsittelypalvelun antaminen palvelunsaajan omien tietojen ylläpitämiseksi ei aiheuttaisi muutosta siihen, mitä tietoja palvelunsaajalle voidaan luovuttaa väestötietojärjestelmästä. Tietojen luovuttamisesta väestötietojärjestelmästä säädetään väestötietolain 6 luvussa. Eri viranomaisten ja yhteisöjen tehtäviä ja tietojärjestelmiä koskeviin lakeihin sisältyy lisäksi säännöksiä rekisterinpitäjän oikeudesta saada väestötietojärjestelmästä tietoja tämän omaan tietojärjestelmään merkityissä tiedoissa tapahtuneista muutoksista. Pykälän 3 momentissa ehdotetaan selkeyden vuoksi säädettäväksi, että väestötietojärjestelmän henkilö- ja muita tietoja sekä niissä tapahtuneita muutoksia voitaisiin luovuttaa palvelunsaajalle siltä osin kuin Väestötietokeskuksesta on oikeus luovuttaa

näitä tietoja tämän lain tai muun lain nojalla. Väestötietokeskus voisi siten esimerkiksi kirkon jäsenen muuttaessa seurakunnasta toiseen luovuttaa henkilön uudelle seurakunnalle tietojenkäsittelypalveluna ylläpidettävien kirkollisia toimituksia koskevien tietojen lisäksi ne väestötietojärjestelmässä ylläpidettävät henkilötiedot, jotka se voi väestötietolain 26 a §:n nojalla luovuttaa seurakunnalle sen jäsenrekisterin ylläpitämistä tai sille säädettyjen tehtävien hoitamista varten.

Voimaantulosäännös. Kirkollisia toimituksia koskevat tiedot on säilytetty väestötietojärjestelmässä ja niiden tallettamista jatkettu lokakuun 1 päivänä 1998 voimaan tulleen väestötietolain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen 3 momentin nojalla. Heinäkuun 1 päivänä 2004 voimaan tulleen, edellä mainitun voimaantulosäännöksen muuttamisesta annetun lain mukaan kirkollisia toimituksia koskevien tietojen tallettamista väestötietojärjestelmään jatketaan vuoden 2005 kesäkuun loppuun. Voimaantulosäännöksen 3 momentti ehdotetaan kumottavaksi tarpeettomana tämän lain voimaantulon yhteydessä, koska kirkollisia toimituksia koskevat tiedot olisivat tämän jälkeen yksinomaan asianomaisten uskonnollisten yhdistyksien omiin jäsenrekistereihin sisältyviä tietoja.

Väestötietolain 6 a §:n mukaan väestötietojärjestelmän henkilötiedot säilytetään pysyvästi, jollei lailla erikseen toisin säädetä. Väestötietojärjestelmästä ehdotetaan poistettavaksi tämän lain voimaan tullessa kirkollisia toimituksia koskevat tiedot, koska ne eivät enää olisi osa väestötietojärjestelmässä ylläpidettäviä tietoja. Kirkollisia toimituksia koskevia historiatietoja säilytettäisiin ja tietoja ylläpidettäisiin tämän jälkeen ainoastaan evankelis-luterilaisen kirkon ja ortodoksisen kirkkokunnan omista jäsenrekistereistä.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Ehdotettu muutos ulkomaalaisten tietojen rekisteröinnissä aiheuttaa tarpeen tarkentaa väestötietoasetuksen 10 §:ää, jossa säädetään ulkomaalaisen rekisteröinnin yhteydessä esitettävistä asiakirjoista. Väestötietoasetukseen lisättäisiin myös säännös viranomaisen tehtä-

vistä ulkomaalaisen rekisteröinti-ilmoituksia vastaanotettaessa.

3. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan viimeistään 1 päivänä huhtikuuta 2005.

4. Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan jokaisen yksityiselämä on turvattu. Henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Perustuslain 80 §:n mukaan lailla on säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan. Väestötietolaki sisältää jo nykyisin perussäännökset ulkomaalaisen ilmoitusvelvollisuudesta ja ulkomaalaisesta väestötietojärjestelmään merkittävistä tiedoista. Ulkomaalaisen rekisteröinnin yhteydessä esitettävistä asiakirjoista säädetään valtioneuvoston asetuksella. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi asiaa koskeva, siitä nykyisin puuttuva nimenomainen säännös asetuksenantovaltuudesta.

Lakiin lisättäisiin myös säännökset siitä, mille viranomaiselle ulkomaalaisen rekisteröinti-ilmoitus jätetään. Tilapäisesti Suomessa asuva ulkomaalainen voisi jättää rekisteröinti-ilmoituksen maistraatin ohella myös verotoimistolle. Ilmoituksen voisi jättää sopimukseen perustuen myös Kansaneläkelaitoksen toimistolle. Laissa säädettäisiin myös tilapäisesti Suomessa asuvaa ulkomaalaista koskevalla rekisteröinti-ilmoituksella väestötietojärjestelmää varten kerättävistä tiedoista niissä tapauksissa, joissa ilmoitus jätetään muulle viranomaiselle kuin asuinpaikan maistraatille. Lisäksi laissa säädettäisiin val-

tuudesta antaa valtioneuvoston asetuksella tarkempia säännöksiä viranomaisen tehtävistä ulkomaalaisen rekisteröinti-ilmoituksia vastaanotettaessa.

Perustuslakivaliokunta on suhtautunut pidättyvästi sääntelyihin, jotka mahdollistavat julkista valtaa sisältävän toimivallan siirtämisen sopimusperusteisesti. Perustuslakivaliokunnan lausunnossa (PeVL 11/2004 vp) todetaan, että viranomaiselle kuuluvan hallintotehtävän siirtäminen sopimuksella toiselle viranomaiselle ei ole ongelmattonta. Asian kannalta merkityksellisiä säännöksiä ovat perustuslain 21 §, jonka mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi lain mukaan toimivaltaisessa viranomaisessa sekä perustuslain 2 §:n 3 momentti, jonka mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin ja kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia (PeVL 14/2003 vp, PeVL 52/2001 vp, PeVL 11/2002, PeVL 72/2002). Ulkomaalaisten rekisteröinti-ilmoitusten vastaanottaminen Kansaneläkelaitoksen toimitoissa ja toimittaminen edelleen toimivaltaiselle maistraatille sopimukseen perustuen on luonteeltaan maistraatteja avustava tiedonkeruutehtävä. Tehtävään ei sisältyisi yksilön perusoikeuksien toteutumisen kannalta merkittävää päätösvaltaa eikä muuta julkisen vallan käyttöä, koska ilmoitusten perusteella tehtävistä merkinnöistä väestötietojärjestelmään päättäisi edelleen toimivaltainen maistraatti kuten nykyisinkin.

Edellä mainitun johdosta hallitus katsoo, että lakiehdotus voidaan säätää tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

*Lakiehdotus***Laki****väestötietolain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään 11 päivänä kesäkuuta 1993 annetun väestötietolain (507/1993) 10 §:ään uusi 3 momentti, lakiin uusi 10 a ja 10 b § sekä 5 a luku, seuraavasti:

10 §

Ulkomaalaisen ilmoitusvelvollisuus

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettua ilmoitusvelvollisuutta täytettäessä esitettävistä asiakirjoista säädetään valtioneuvoston asetuksella.

10 a §

Ulkomaalaisen ilmoitus

Edellä 10 §:n 2 momentissa tarkoitettua ulkomaalaisen on ilmoitettava 4 §:ssä säädetty tiedot henkilökohtaisesti sille maistraatille, jonka virka-alueella hän asuu.

Muu kuin 10 §:n 2 momentissa tarkoitettu, laillisesti Suomessa oleskeleva ulkomaalainen voi pyytää tietojensa tallettamista väestötietojärjestelmään. Pyynnön sisältävä ilmoitus väestötietojärjestelmää varten on tehtävä henkilökohtaisesti maistraatille tai verotoimistolle. Ilmoituksen tehdessään ulkomaalaisen on esitettävä voimassa oleva matkustusasiakirja, jonka avulla hänet voidaan luotettavasti tunnistaa.

Edellä 2 momentissa tarkoitettulla ilmoituksella väestötietojärjestelmää varten annettavat tiedot ovat nimi, syntymäaika, sukupuoli, äidinkieli, kansalaisuus, osoite Suomessa sekä tilapäisen oleskelun alkamis- ja päättymispäivä. Ulkomaalaisen on ilmoitettava myös maahanmuuttopäivä, oleskelun kesto ja syy tietojen tallettamiselle väestötietojärjestelmään.

Edellä 2 momentissa tarkoitettua ilmoituksen vastaanottaneen viranomaisen on lähetettävä ilmoitus viipymättä sille maistraatille,

jonka alueella ulkomaalainen ilmoittaa asuvansa.

Tarkemmat säännökset viranomaisen tehtävistä ulkomaalaisten ilmoituksia vastaanottaessa annetaan valtioneuvoston asetuksella.

10 b §

Ulkomaalaisen ilmoituksen vastaanottaminen Kansaneläkelaitoksen toimistossa

Edellä 10 a §:n 2 momentissa tarkoitettu ilmoitus voidaan jättää myös Kansaneläkelaitoksen toimistoon, jos tästä on sovittu Kansaneläkelaitoksen kanssa.

Väestörekisterikeskus voi maistraattia kuultuaan tehdä sopimuksen Kansaneläkelaitoksen kanssa ilmoitusten vastaanottamisesta ja niiden toimittamisesta maistraatille.

Ilmoitusten vastaanottamista koskevassa sopimuksessa on sovittava ainakin ilmoitusten vastaanottamiseen liittyvistä tehtävistä, henkilötietojen suojaamisesta ja tietoturvasta, henkilöstön perehdyttämisestä ja kouluttamisesta, kustannusten jaosta sekä sopimuksen voimassaolosta.

5 a luku

Väestörekisterikeskuksen tietojenkäsittelypalvelut

23 a §

Tietojenkäsittelypalvelu

Väestörekisterikeskus voi antaa tietojenkäsittelypalvelua, jossa käsitellään myös muita tietoja kuin 2 luvussa säädettyjä väestötieto-

järjestelmään merkittäviä tietoja. Palvelua voidaan antaa sellaisten tietojen ylläpitämiseksi, joiden käsittelyyn 23 b §:ssä tarkoitetulla palvelun saajalla on lain mukaan oikeus ja jotka liittyvät väestötietojärjestelmään merkittyyyn henkilöön tai rakennukseen. Palvelusta peritään maksu sen mukaan kuin valtion maksuperustelaissa (150/1992) säädetään liiketaloudellisin perustein hinnoiteltavista suoritteista.

23 b §

Tietojenkäsittelypalvelun osapuolet

Väestörekisterikeskus voi antaa tietojenkäsittelypalveluja valtion tai kunnan viranomaiselle tai muulle julkisoikeudelliselle yhteisölle, julkista hallintotehtävää hoitavalle yhteisölle tai rekisteröidylle uskonnolliselle yhdyskunnalle tämän laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi.

23 c §

Sopimus tietojenkäsittelypalvelusta

Tietojenkäsittelypalvelusta on sovittava kirjallisesti. Sopimuksessa on sovittava ainakin Väestörekisterikeskuksen ja 23 b §:ssä tarkoitetun palvelun saajan vastuista ja tehtävistä, sopimukseen kuuluvista henkilötietojen käsittelyn vaiheista ja menettelytavoista, henkilötietojen suojaamisesta ja tietoturvasta, palveluun kuuluvista tiedoista ja niiden ylläpidosta, säilyttämisestä ja hävittämisestä,

palvelun hinnoittelusta sekä sopimuksen voimassaolosta.

23 d §

Tietojenkäsittelypalveluun kuuluvien tietojen käsittely

Tietojenkäsittelypalveluun kuuluvien tietojen käsittelystä ja luovuttamisesta päättää rekisterinpitäjänä 23 b §:ssä tarkoitettu palvelun saaja.

Maistraatti voi luovuttaa tietojenkäsittelypalvelussa ylläpidettäviä, avioliiton esteiden tutkimassa tarvittavia tietoja sille, jonka avioliiton esteet tutkitaan.

Väestötietojärjestelmän henkilötietoja ja muita tietoja sekä niissä tapahtuneita muutoksia voidaan luovuttaa palvelunsaajalle siltä osin kuin Väestörekisterikeskuksella on oikeus luovuttaa näitä tietoja tämän lain tai muun lain nojalla.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200 .

Tällä lailla kumotaan väestötietolain muuttamisesta 21 päivänä elokuuta 1998 annetun lain (615/1998) voimaantulosäännöksen 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 589/2004.

Väestötietojärjestelmästä poistetaan kirkollisia toimituksia koskevat tiedot tämän lain tullessa voimaan.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

Helsingissä 21 päivänä tammikuuta 2005

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Ministeri *Mauri Pekkarinen*